

Motion till riksdagen 2022/23:2315

av **Ilona Szatmári Waldau m.fl. (V)**

med anledning av prop. 2022/23:41 Bättre möjligheter för Skatteverket att göra dataanalyser och urval i folkbokföringsverksamheten

---

1 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen avslår proposition 2022/23:41.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma till riksdagen med ett förslag till lagstiftning som tydligt klargör vilket slags uppgifter som får behandlas i analys- och urvalsdatan och tillkännager detta för regeringen.

2 Inledning

Vänsterpartiet anser att det är viktigt att ordning och reda råder i folkbokföringen. Det är bl.a. en förutsättning för att myndigheter ska kunna fatta riktiga beslut snabbt och rättssäkert och för att upprätthålla förtroendet för våra gemensamma välfärdssystem. Inte minst är det viktigt för att komma till rätta med organiserad kriminell verksamhet som riktas mot just välfärdssystemen. Dessvärre har flera av de åtgärder som regeringen tidigare vidtagit i syfte att stärka ordningen och kontrollen i folkbokföringssystemet fått oönskade effekter. På den förra regeringens initiativ återinfördes folkbokföringsbrottet den 1 juli 2018. Genom lagändringen infördes ett straffansvar när någon uppsåtligt lämnar oriktig uppgift till grund för beslut om folkbokföring eller inte fullgör sin anmälningskyldighet och åtgärden innebär fara i bevishänseende. Det är också möjligt att dömas för grovt folkbokföringsbrott. Vänsterpartiet har tidigare i flera sammanhang, bl.a. i ett utskottsinitiativ till riksdagens skatteutskott, lyft frågan om att kriminaliseringen främst drabbat personer som är hemlösa. En granskning som Hem och Hyra gjorde 2021 visar att ytterst få av de personer som dittills fällts för folkbokföringsbrott kunde knytas till organiserad brottslighet, den typen av brottslighet som regeringen ville

komma åt med kriminaliseringen. Och av de fall där band till organiserad brottslighet ändå kunde bevisas hade de flesta adresserna ingen koppling till välfärdsbrott. Vänsterpartiet föreslog av den anledningen att regeringen skulle återkomma till riksdagen med en ändrad folkbokföringslagstiftning som avkriminaliserar hemlösa och ser till att personer som inte ägnat sig åt välfärdsbrott inte heller kan åtalas för folkbokföringsbrott. Dessvärre föll utskottsinitiativet då en majoritet inte stod bakom förslaget. Sedan dess har problemen med den nya lagstiftningen fortsatt.

Riksdagen har även beslutat om att införa den förra regeringens förslag om utökade befogenheter för Skatteverket att göra kontrollbesök hemma hos människor och om att avskaffa möjligheten att bli folkbokförd utan känd hemvist (prop. 2021/22:217). Vänsterpartiet avvisade dessa ändringar med bl.a. motiveringen att kontrollbesök som första utredningsåtgärd är för långtgående. Ändringen när det gäller folkbokföring utan känd hemvist riskerar att leda till att människor som redan är utsatta på grund av hemlöshet förlorar sin pension eller andra ersättningar från socialförsäkringarna (mot. 2021/22:4668).

Den förra regeringen har även aviserat ytterligare anmälningsskyldigheter eller utvidgning av straffansvaret i folkbokföringslagen. Vänsterpartiet anser att det kan finnas anledning att se över frågan om organiserad handel med adresser och kopplingen till grov kriminalitet. Vi är dock inte beredda att införa fler repressiva åtgärder i folkbokföringslagen för människor som inte sysslar med grovt kriminell verksamhet. Vi anser att folkbokföringslagen ska ändras så att hemlösa och andra personer som inte ägnat sig åt välfärdsbrott avkriminaliseras.

Vidare har riksdagen på den förra regeringens initiativ beslutat om ändringar när det gäller systemet med samordningsnummer (prop. 2021/22:276). Vänsterpartiet föreslog i detta sammanhang bl.a. ett sekretesskydd för biometriska uppgifter som en myndighet tar fram i syfte att kontrollera den enskildes identitet och att asylsökande efter begäran från Migrationsverket ska tilldelas ett samordningsnummer. Vidare föreslog vi ett tydliggörande av att hälso- och sjukvården inte ska vara skyldiga att underrätta Skatteverket om det kan antas att en uppgift i folkbokföringsdatabasen om en person med ett samordningsnummer är oriktig eller ofullständig (mot. 2022/23:16).

3 Regeringens förslag

Regeringen föreslår att Skatteverket ska få möjlighet att använda uppgifter från folkbokföringsdatabasen och ett antal kategorier av uppgifter som samlats in från andra myndigheter i en särskild analys- och urvalsdatas. Skatteverket föreslås få behandla personuppgifter för att göra dataanalyser och urval för att förebygga, förhindra och upptäcka felaktiga uppgifter i folkbokföringsverksamheten. Skatteverket ska enligt förslaget kunna inrikta sin kontroll mot områden med hög risk för fel och fusk och där bästa möjliga effekt kan uppnås. Förslaget innehåller också bestämmelser som syftar till att minska det intrång i den personliga integriteten som kan uppstå till följd av behandlingen av uppgifter. Vidare föreslås sekretess för uppgifter som gäller Skatteverkets dataanalyser och urval i folkbokföringsverksamheten.

4 Vänsterpartiets ställningstagande

Vänsterpartiet delar förvisso regeringens uppfattning om att Skatteverket kan ha behov av fler möjligheter att göra dataanalyser i syfte att rätta till felaktigheter i folkbokföringen. Som vi tidigare betonat anser vi att det är viktigt med ordning och reda i folkbokföringen bl.a. i syfte att komma till rätta med organiserad kriminell verksamhet som riktas mot välfärdssystemen. Dock menar vi att regeringens förslag är problematiskt eftersom det inte tydligt reglerar i lag vilka uppgifter som ska behandlas i analys- och urvals databasen. Konsekvensen blir att en mängd känsliga personuppgifter som rör många människor kommer att behandlas av Skatteverket. Regeringen skriver i sin proposition att det inte är möjligt att i nuläget förutse den exakta omfattningen av samtliga slags uppgifter som kommer att behandlas i analys- och urvals databasen (prop. 2022/23:41 s.45). Vänsterpartiet menar att det redan nu är en nödvändighet att begränsa och specificera vilka uppgifter som kan komma att behandlas. Förslaget brister i proportionalitet och riskerar att leda till betydande intrång i den personliga integriteten. De bestämmelser som enligt regeringen syftar till att minska detta intrång avhjälpes inte enligt Vänsterpartiet denna grundläggande brist.

Två tunga remissinstanser har avgörande invändningar mot utredningens förslag som ligger till grund för regeringens proposition (SOU 2021:57). Integritetsskyddsmyndigheten (Imy) och Sveriges advokatsamfund tillstyrker inte förslagen eftersom det saknas en noggrann analys och närmare överväganden avseende hur förslaget rörande analys- och urvals databasen inverkar på enskildas personliga integritet. Imy konstaterar att uppgiftssamlingen kommer att innehålla en stor mängd uppgifter om ett stort antal personer, och den kommer att innebära en kartläggning av enskilda. Den behandling av personuppgifter som sker genom dataanalyser och urval utgör således, som utredningen konstaterat, ett betydande integritetsintrång som omfattas av 2 kap. 6 § andra stycket regeringsformen. Imy anser förvisso att det är positivt att utredningen gjort en kartläggning av vilka uppgifter Skatteverket behöver samla in i sin verksamhet för att upptäcka felaktigheter i folkbokföringen. Men utredningen har enbart kartlagt vilka kategorier av uppgifter Skatteverket ska få samla in inom ramen för analys och urval, inte i vilken omfattning uppgifterna behöver samlas in eller om det är nödvändigt att samla in alla uppgifter i de olika kategorierna. I de föreslagna bestämmelserna regleras inte personuppgiftsbehandlingen på en mer utförlig nivå även om det ställs krav på att rutiner för urvalsmodeller ska tas fram och att metoder för att ta fram urval dokumenteras, i syfte att möjliggöra kontroll i efterhand. Imy lyfter fram att de föreslagna bestämmelserna ger Skatteverket ett stort utrymme för personuppgiftsbehandling rörande stora delar av befolkningen. Då det är fråga om en omfattande behandling av personuppgifter som rör en majoritet av befolkningen efterfrågar Imy en mer omfattande kartläggning och beskrivning av den personuppgiftsbehandling som de föreslagna bestämmelserna ger utrymme för samt en, så långt som möjligt, tydlig reglering i lag angående behandling av personuppgifter i analys- och urvals databasen.

Sveriges advokatsamfund uppger att med förslagen kommer Skatteverket sammantaget att medges mycket stort utrymme för att behandla personuppgifter rörande i princip hela Sveriges befolkning. En del av personuppgifterna som behandlas kommer att innehålla känslig information. Vid all lagstiftning som avser behandling av personuppgifter är det viktigt att inte enbart bedöma vad som är ändamålsenligt för olika typer av verksamheter, utan även beakta hur den föreslagna regleringen påverkar skyddet för den personliga integriteten. Denna rättighet följer bl.a. av Europakonventionen, EU:s

stadga om de grundläggande rättigheterna, regeringsformen och EU:s dataskyddsförordning. Det är därför av största vikt att bedöma risken för att personuppgifter och annan känslig information sprids på ett olämpligt sätt till följd av nya lagförslag, alltför att det grundlagsskyddade integritetsskyddet i 2 kap. 6 § andra stycket regeringsformen och den enskildes rättssäkerhet i övrigt ska kunna upprätthållas. När ny lagstiftning och andra föreskrifter tas fram bör lagstiftaren analysera konsekvenserna för den personliga integriteten vid personuppgiftsbehandling, dvs. vidta en s.k. integritetsanalys. I likhet med Imy anser Advokatsamfundet att det saknas en tillräcklig sådan analys i betänkandet rörande vilka konsekvenser förslaget om analys- och urvalsdatan får för enskildas personliga integritet.

Vänsterpartiet delar remissinstansernas kritik och anser inte, som regeringen, att de överväganden som görs i propositionen motsvarar den konsekvensanalys som Imy och Sveriges advokatsamfund har efterfrågat (prop. 2022/23:41 s. 45).

Riksdagen bör avslå proposition 2022/23:41. Detta bör riksdagen besluta.

Regeringen bör återkomma med ett förslag till lagstiftning som tydligt klargör vilka slags uppgifter som får behandlas i analys- och urvalsdatan. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Ilona Szatmári Waldau (V)

Lorena Delgado Varas (V)

Samuel Gonzalez Westling (V)

Birger Lahti (V)

Cicie Weidby (V)